

Magyarország a tömeges méretű illegális migráció időszakában és a fizikai határzár létesítése

Bevezetés

A migráció alapvetően neutrális, értéksemleges jelenség, melynek háttérben racionális, bizonyos esetekben morális okok, a valóság viszonyait felmérő, azokat mérlegelő emberi döntések állnak. Tanulmányomban – a téma rendészettudományi megközelítése okán – a Rendészettudományi szaklexikon migráció definícióját tekintem kiindulópontnak. Eszerint a migráció *„a gazdasági, társadalmi, szociális és kulturális élet részét képező olyan aktív emberi magatartás, amely a tartózkodási hely megváltoztatására irányul. Az állandó lakóhely, származási vagy életvitelszerű tartózkodási hely tömeges, leggyakrabban szervezetlen elhagyása a [...] genfi konvenció [...] és az azt kiterjesztő jegyzőkönyv által meghatározott okok miatt”*.¹

A migráció rendkívül összetett jelenség, az értelmezésére tett legismeretesebb kísérlet a XIX. században élt német geográfus, Ernst Georg Ravenstein nevéhez fűződik. Ravenstein szerint a migrációt előidéző okok egyik része vonzza, a másik része taszítja a migránst. Taszítóerőt jelent (ez az úgynevezett „push” faktor) például az, ha a kibocsátó államban háború, polgárháború dül, ha kedvezőtlen gazdasági helyzet, általános elszegényedés, rossz éghajlati vagy természeti viszonyok miatt hiányoznak az emberi létezéshez szükséges minimális feltételek. Vonzóerőt jelent („pull” faktor) a béke, a biztonság, a politikai stabilitás, vagy éppen az, hogy a fogadó állam munkalehetőséget ígér a bevándorlóknak. Ravenstein úgy gondolta, hogy Európát mindig is a migrációs trendek időről időre változó intenzitása

¹ Boda József (főszerk.): Rendészettudományi szaklexikon. Dialóg Campus. Budapest, 2019. 390–391. o

fogja jellemezni, egyes időszakokban elcsendesednek, máskor pedig fel-erősödnek a vándorlási folyamatok, attól függően, hogy a kibocsátó és a fogadó országban aktuálisan miként alakulnak a gazdasági, politikai viszonyok.²

Tanulmányomban az illegális migráció, azon belül is a tömeges méretű illegális migráció magyarországi jelenségeit és a fizikai határzár létesítésének okait vizsgálom. A személyekről – migránsokról – szólva ugyanakkor az „irreguláris” jelzöt használom. Osztom ugyanis azon álláspontokat, melyek szerint „*az irregularitás egy állapot jogszerűségének a megváltozásától függ*”,³ azonban egyetlen ember sem nevezhető „illegálisnak”, hiszen azzal kriminalizálnánk őt.⁴ Az irreguláris migráns fogalmába tartozónak azokat értem, akik a vonatkozó jogszabályokat betartva érkeznek az ország területére, és az ott-tartózkodás során sértenek a tartózkodás jogszerűségével összefüggésben szabályokat (például a vízum lejártá után vagy a menekültkérelmek elutasítása után nem hagyják el az ország területét), vagy akik jogszerűtlenül lépik át az országhatárt.⁵

Magyarország migrációs szempontból hagyományosan tranzitországnak tekinthető, a tömeges illegális migráció csúcsideszakában, így 2015-ben is, sokkal inkább átvándorlásnak, semmint bevándorlásnak lehettünk tanúi. Az, hogy az országot miért nem fenyegeti a jelentős mértékű bevándorlás veszélye, alapvetően három okkal magyarázható. Egyrészt, a bérek túlságosan alacsonyak ahhoz, hogy munkavállalás szempontjából vonzó célpontot jelenthetnének. A másik ok anyanyelvünk egyedisége; mivel egy

² Cseresnyés Ferenc (): Migráció az ezredfordulón. Dialóg Campus. Budapest – Pécs, 2005. 21–22. o.

³ Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. Budapest, 2015. 49–68. o.

⁴ Windt Szandra: Az illegális migráció kriminológiai jellemzői. PhD értekezés. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Miskolc, 2008. 50–51. o.

Forrás: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/5733/1133.pdf>

⁵ Windt Szandra: Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekményekről hazánkban. In: Szabó Miklós (szerk.): Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 15/2. szám. Bfbor Kiadó. Miskolc, 2014. 305–324. o.

nehezen tanulható és kevés ember által beszélt nyelvről van szó, ezért egy külföldi számára nem feltétlenül jó befektetés a magyar nyelv tanulása. Végül, a többségi társadalom kevésbé toleráns az idegenekkel szemben.⁶ Ez egyébként nem kifejezetten magyar sajátosság, megfigyelhető például a V4-ek többi országában is.

Az első világháború után a közép-európai társadalmak etnikai heterogenitása jelentősen csökkent, a kutatások (például Sik – Simonovits – Szeitl, 2016) alapvetően ezzel magyarázzák azt, hogy ezen országok állampolgárai hagyományosan kevésbé nyitottak az idegenek irányában, mint akár a nyugat-európai, és ami még ennél is meghatározóbb: az egykori gyarmattartó országok lakói. Ez annak ellenére így van, hogy Közép-Európa országaiban nincsen jelentősebb számban letelepedett harmadik országbeli állampolgár, és a korábbi, 2015-öt megelőző menekültválságok nem is igazán érintették ezeket az államokat. A visegrádi országokban megkérdezett polgárok több okot is megjelöltek azzal kapcsolatosan, hogy miért tartanak a tömeges bevándorlástól. A legjellemzőbb félelem az volt, hogy a migráció miatt romlik a közbiztonság és a közegészségügyi helyzet. A Tárki egy 2015-ös térségfelmérés alapján arra a következtetésre jutott, hogy a hazánkban meghatározó az idegenellenesség, az idegenekkel szembeni előítéletesség. A magyar lakosság körében végzett kérdőíves felmérés eredményei szerint 2015 áprilisában a megkérdezettek 46 százalékának, 2016 januárjában pedig 53 százalékának a megnyilvánulásai árulkodtak idegenellenességről.⁷

Az, hogy 2015 elején ilyen magas volt az idegenellenesség, több tényezőre is visszavezethető. 2015. január 7-én Párizsban fegyveres terrortáma-

⁶ Bayer József: A migráció globális trendje és politikai dilemmái. Magyar Tudomány 2019/1. szám. 28–36. o.

⁷ Sik Endre – Simonovits Bori – Szeitl Blanka (2016): Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban. REGIO 2016/2. szám. 81–108. o.

Forrás: <http://docplayer.hu/115070777-Az-idegenellenesseg-alakulasa-es-a-bevadorlással-kapcsolatos-felelmek-magyarorszagon-es-a-visegradi-orszagokban.html>

Letöltés ideje: 2021.06.15.

dás érte a Charlie Hebdo szerkesztőségét, húszan meghaltak. A szerkesztőség elleni merénylet másnapján újabb támadásokra került sor a francia fővárosban, egy felfegyverzett iszlamista túszoikat ejtett, ötöt közülük megölt.⁸ A párizsi tragédia megrázta az egész világot, a felfokozott hangulatban sokak számára könnyen befogadhatóvá vált a narratíva, miszerint az irreguláris migránsok és általában véve a migráció felelős a fokozódó terrorveszélyért. Magyarországon ugyanakkor a franciaországi események számottevően nem erősítették az idegenellenességet, nálunk más összetevők idézték ezt elő.

A magyar kormány 2015 májusában nemzeti konzultációt indított „*a bevándorlásról és a terrorizmusról*”; a kérdőívet valamennyi választásra jogosult – vagyis több mint nyolcmillió – polgár megkapta, és közülük azt nagyjából egymillióan vissza is küldték.⁹ A bevezető szöveg a konzultáció indoklását magyarázva utalt a 2015 januári párizsi terrortámadásra, mely ártatlan emberéleteket követelt, és utalt arra is, hogy „*Brüsszel*” (vagyis az Európai Unió) „*nem képes megfelelő módon kezelni a bevándorlás kérdését*”, ezért Magyarország ki kell, hogy dolgozzon egy saját politikát, mellyel elháríthatja a hazánkba nagy számban érkező megélhetési bevándorló által előidézett fenyegetést.¹⁰ A válaszadóknak olyan kérdésekre kellett válaszolniuk, mint például egyetért-e azzal, hogy Brüsszel „*rosszul kezeli a bevándorlás kérdését*”, támogatja-e, hogy a magyar kormányzat Brüsszelnél szigorúbban lépjen fel a bevándorlás ügyében; egyetért-e azzal a kormány által képviselt állásponttal, miszerint a bevándorlók helyett a „*magyar családokat*” és a „*születendő gyermekeket*” kell támogatni.¹¹

⁸ Index.hu: Három nap terror Franciaországban. 2015. 01. 09.

Forrás: http://index.hu/kulfold/2015/01/10/terror_parizsban_osszefoglalo/
Letöltés ideje: 2021.06.30.

⁹ Kormany.hu: Kérdőív. 2015.

Forrás: <https://2015-2019.kormany.hu/download/4/d3/c0000/Bev%20konzult%C3%A1ci%C3%B3%20eredm%C3%A9nyei.pdf#!DocumentBrowse>
Letöltés ideje: 2020.10.20.

¹⁰ Kormany.hu (2015): i.m.

¹¹ Kormany.hu (2015): i.m.

Szép Ferenc: Magyarország a tömeges méretű illegális migráció időszakában és a fizikai határzár létesítése

Molnár Csaba és kutatótársai 2016-os tanulmányukban azt emelték ki, hogy a migrációellenes attitűd valójában nem áll összefüggésben azzal, hogy vannak-e ténylegesen bevándorlók az országban. Sokkal inkább egy jelképes félelemről van ez esetben szó, az ismeretlentől való félelemről, melyet politikai megfontolásokból a hatalmon lévők is táplálnak. A vi-segrádi országokban nem került sor terrorcselekményekre, és nem is kö-t-hetők komoly bűncselekmények a kényszermigránsokhoz. Ezzel szemben Nyugat-Európa országaiban a terrorfenyegetettség valós, és történtek is rendkívül súlyos terrortámadások. Nyugat-Európában szigorú terrorellenes intézkedéseket hoztak, ezek az intézkedések azonban – mutat rá Molnár Csaba – *„a valóban fennálló veszélyek magas szintjét tükrözik és stabil de-mokratikus rendszerekben gyökereznek”, ezzel szemben a V4-eknél a jog-szabály-módosítások „főként jelképes célokat szolgálnak, és olyan rendsze-rekbe épülnek be, amelyek gyengébb intézményes fejlődési pályát jártak be”*.¹²

Magyarország illegális migrációval kapcsolatos álláspontja határozott és egyértelmű volt: Bakondi György, a miniszterelnök belbiztonsági főtá-nácsadója ekként nyilatkozott: *„Az Európai Unió külső határait kell meg-őr-iznünk, és ott kell elvégezniünk azokat a külső ellenőrzéseket, amelyek a biz-tonságot garantálják. [...] Mindent meg kell tenni, hogy a menekültek hazatérhessenek, és otthonukban rendeződjön a helyzet.”*¹³

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája is hangsúlyozottan biz-tonságpolitikai kérdésként tekint a migrációra, nem elfeledkezve ugyan an-

¹² Molnár Csaba – Hunyadi Bulcsú: „Central Europe’s Faceless Strangers: The Rise of Xenophobia”. Freedom House, 2016.

Forrás: https://freedomhouse.org/sites/default/files/July12016_xenophobia_final_brief_FH.pdf

Letöltés ideje: 2021.06.13.

¹³ Magyarhirlap.hu: „Franciaország soha nem mondta azt 'gyertek Franciaországba'”. 2016. 02. 13. Elérhető: http://magyarhirlap.hu/cikk/47614/Manuel_Valls_elutasította_az_allando_kvotarendszert_a_menekultek_befogadasara [Letöltés ideje: 2021. 06. 10.]

nak „gazdasági és demográfiai előnyeiről”, ám egyúttal a „köz- és nemzetbiztonsági kockázatokra” fókuszálva.¹⁴ A 2014 és 2020 közötti időszakot felölelő Migrációs Stratégia az illegális migráció elleni küzdelem prioritást élvező eszközeként a kitoloncolást jelöli meg, csakis ennek révén érhető el, hogy „*az illegális migráció visszaszorításával a legális utazási lehetőségeket használva érkezzenek az Európai Unió területére*”.¹⁵

Jogalkotási előzmények és a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” bevezetése

Az Európát és különösen az Európai Uniót sújtó illegális migráció okozta rendkívüli helyzet már 2014 augusztus végén kialakulóban volt, amikor az első migrációs hullám a magyar-szerb határszakaszt elérte. Koszovó gazdasági és politikai helyzete miatt egyre többen hagyták el a balkáni államot a jobb élet reményében Magyarországon keresztül Nyugat-Európa irányába. A 2015-ös év elején több mint 20 000 koszovói állampolgár lépett be illegálisan a magyar-szerb határszakaszon. A „koszovói migráció” időszakában, kezdetben napi 300, majd 500- 600, végül több ezer fő lépte át a zöldhatárt.¹⁶ Magyarország, Ausztria és Szerbia együttműködésének, főleg azonban Németország koszovói menekülőkkel kapcsolatos álláspontjának hatására azonban a koszovói migráció 2015. márciusának elejére lényegében teljesen megszűnt.¹⁷ A koszovói migránsok számának csökkenésével

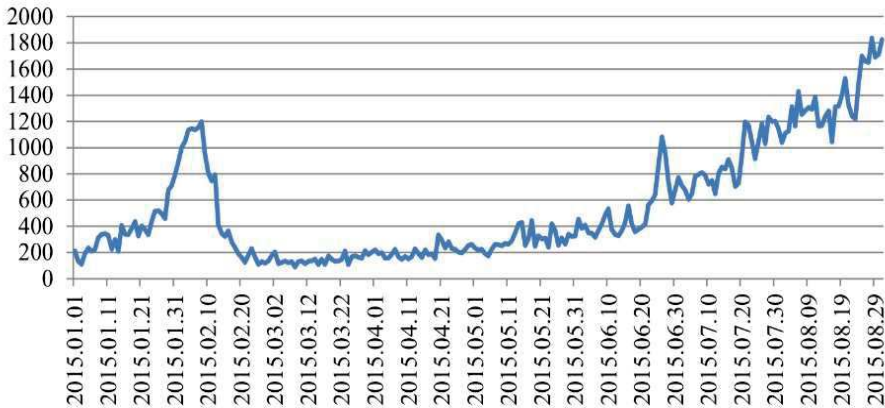
¹⁴ A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról 1. számú Melléklet: Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája 1. számú Melléklet 37. pont; A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

¹⁵ Az 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum. 43. o.

¹⁶ Kui László (2017): A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésének helyzete Magyarországon. Budapest, Magyar Rendészet, XVI. évfolyam, 2016/6., 48-49.

¹⁷ Németország a koszovóiakat szerb állampolgárként kezelte, amely biztonságos harmadik ország, így a koszovóiakat nem kaphattak menekültstátuszt. Lásd Ritecz György-Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei 2.0. Hanns Seidel Alapítvány. Budaörs, 2016. 104. o.

egy időben a nyugat-balkáni útvonalon 2015. első negyedévében egyre növekvő számban jelentek meg a közép- és közel-keleti térségből, majd Észak-Afrikából harmadik országbeli személyek. A szerb határszakaszon 2015. január 1. és 2015. június 30. között a befelé irányuló tiltott határátlépések száma 67 431 (2014-ben: 5 799) volt. A mélységi ellenőrzés során elfogott, Nyugat-Európába illegálisan távozni akaró személyek száma 2015. június 30-ig 10 040 volt.¹⁸

1. számú ábra: A naponta regisztráltak számának változásai

Forrás: KSH, 2021¹⁹

Az idő előrehaladtával, a helyzet fokozódása a közvélemény számára is nyilvánvalóvá vált, ezért Magyarország Kormánya szükségét érezte bizonyos jogi intézkedések megtételére.²⁰

¹⁸ Balázs László: Az idegenrendészeti hatóság tevékenysége rendkívüli migrációs helyzetben. Belügyi Szemle 2017/2. szám. Budapest. 14-15. o.

¹⁹ MTA Migrációs Munkacsoport: Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai. In: Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elektronikus (online) elemzése. 2015. 18. o.

²⁰ 2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról 16. §, 17. §

A Kormány első lépésben – 2015 júniusában, az 1401/2015. (VI. 17.) Kormányhatározatban – elrendelte a Szerbiával közös határszakaszon a határőrizeti célú kerítés létesítésének előkészítését, maga a jogszabály is mintegy 175 kilométer hosszúságú, 4 méter magasságú kerítésről szól.²¹ A kormányhatározat rendkívül rövid határidőket írt elő, így a kerítésépítés előkészítésére hét napot határozott meg, illetve – 2015. májusában megtartott nemzeti konzultáció eredményének figyelembevételével – szükséges jogszabály-módosításokkal kapcsolatos előterjesztés elkészítésére is mindössze két hetet.²²

Következő lépésként az Országgyűlés 2015. július 6-án elfogadta a 2015. évi CXXVII. törvényt, mely – egyebek mellett – módosította az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvényt, és kimondta, hogy az ország területének a „külső határ szerinti határvonaltól, illetve a határjeltől számított 10 méteres sávja az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmények építése, telepítése és üzemeltetése, valamint a honvédelmi, nemzetbiztonsági, katasztrófavédelmi, határőrizeti, menekültügyi és idegenrendészeti feladatok ellátása céljából” igénybe vehető.²³ Ugyancsak e törvény mondta ki, hogy az ezen területen fekvő ingatlanokon az államot ex lege határozatlan időre szóló közérdekű használati jog illeti meg, az ingatlan tulajdonosa pedig megfelelő kártalanításra tarthat igényt.²⁴ Ezzel megvalósult a határzár telepítésének és fenntartásának jogi feltételei.

2015. július 13-án megkezdődtek Mórahalom térségében a mintaszakasz építési munkálatai. A százhetvenöt méter hosszúságú mintaszakasz

²¹ 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről.

²² 1401/2015. (VI. 17.) Korm. hat. 1–3. pont.

²³ 2015. évi CXXVII. törvény az ideiglenes biztonsági határzár létesítésével, valamint a migrációval összefüggő törvények módosításáról. 49. §

²⁴ 2015. évi CXXVII. törvény az ideiglenes biztonsági határzár létesítésével, valamint a migrációval összefüggő törvények módosításáról. 49. §

július 18-ra készült el, négyféle műszaki tartalommal; ezek közül a Kormány végül kettőt hagyott jóvá.²⁵

A Kormány 2015. július 31-i 213/2015. rendelete²⁶ volt hivatott biztosítani a fizikai határzár zavartalan építését mindaddig, amíg hatályba nem lépnek az akkorra már az előkészítés fázisába jutott büntető eljárási és anyagi jogi jogszabályok. A 213/2015. (VII. 31.) Korm. rendelet ugyanis bírságot maga után vonó jogellenes cselekménnyé nyilvánította az ideiglenes biztonsági határzár területének megsértését (a területre az építési munkálatok idején történő illetéktelen belépést, az építési munkák akadályozását vagy éppen drón berepültetését), valamint az ideiglenes határzár építési, karbantartási munkálatai idején az ott dolgozók, illetve szolgálatot teljesítő hivatalos személyek akadályozását (területre való bejutásuk, onnan kijutásuk akadályozását).²⁷

Mindezeket követően fogadta el 2015. szeptember 4-én az Országgyűlés a 2015. évi CXL. törvényt.²⁸ A salátatörvénnyel több más törvény egyes pontjait módosították. Így – egyebek mellett – a polgári perrendtartás módosítása révén a menekültügyi eljárásokban hozott határozatok felülvizsgálatára kizárólagos illetékességgel ruházták fel a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságot²⁹, a menedékjogról szóló törvény módosításával a tranzitónában előterjesztett menekültstátusz iránti kérelmek tárgyában lefolytatandó eljárások speciális szabályait határozták meg. Bevezettek egy

²⁵ Zámbóné Dibusz Ildikó: Az ideiglenes biztonsági határzár és a tranzitónák szerepe az illegális migráció kezelésében. Diplomamunka. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék. Budapest, 2017. 27. o.

²⁶ 213/2015. (VII. 31.) Korm. rendelet a határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár építésén dolgozók védelméről, továbbá az államhatárról szóló törvény szerinti közérdekű használati joggal összefüggő kártalanításról szóló 211/2015. (VII. 23.) Korm. rendelet módosításáról.

²⁷ 213/2015. (VII.31.) Korm. rend. 2–3. §

²⁸ 2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról.

²⁹ 2015. évi CXL. tv. 1. §; Itt jegyzem meg, hogy 2020. március 31. napjával jogszabályi változás folytán megszűntek a közigazgatási és munkaügyi bíróságok. A közigazgatási perekben 2020. április 1. napjától első fokon az adott törvényszék jár el regionális illetékességgel, másodfokon, illetve felülvizsgálati eljárásban a Kúria jár el.

új típusú eljárást, az úgynevezett határon lefolytatott eljárást, melynek során a külföldi a kérelmét a tranzitónában terjeszti elő, a menekültügyi hatóság pedig soron kívül (de legkésőbb a kérelem benyújtásától számított nyolc napon belül) dönt a kérelem elfogadhatóságáról.³⁰ E törvényben vezették be a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” kategóriáját.³¹ A Kormány felhatalmazást kapott, hogy kihirdesse a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet”, megállapítsa e válsághelyzet elrendelésével, fennállásával, megszüntetésével kapcsolatos szabályokat.³² Módosult az államhatárról szóló törvény is, meghatározták a tranzitóna kialakításának szabályait.³³ A Büntető Törvénykönyvet új, a határzár védelmét szolgáló büntető tényállásokkal bővítették (határzár tiltott átlépése; határzár megrongálása; határzárrel kapcsolatos építési munka akadályozása), illetve már meglévő tényállások egészültek ki az új helyzetre adaptált tényállási elemekkel (embercsempészet).³⁴ Módosították egyidejűleg a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) egyes rendelkezéseit is, kifejezetten a határzár érintő deliktumok miatti eljárások szempontjai szerint.³⁵ A módosítások zöme 2015. szeptember 15-én lépett hatályba.³⁶

A „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” elnevezésű jogintézményt tehát a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Mjt., menedékjogi törvény) módosításával hozták létre, mely alkotmányjogi értelemben nem tekinthető különleges jogrendnek, ugyanis az alapvető jogok és szabadságok felfüggesztésére nem biztosít lehetőséget,³⁷

³⁰ 2015. évi CXL. tv. 15. §

³¹ 2015. évi CXL. tv. 16. §; 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról 80/A.–80/G. §

³² 2015. évi CXL. tv. 17. §

³³ 2015. évi CXL. tv. 20. §

³⁴ 2015. évi CXL. tv. 31. §; 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 352/A–352/C. §; 353. §

³⁵ 2015. évi CXL. tv. 25. §; 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 542/D-M. §

³⁶ 2015. évi CXL. tv. 39. §

³⁷ Alapjogokért Központ (2018): A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet bevezetéséről. Elérhető: <http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2018/09/A-t%C3%B6meges-bev%C3%A1ndorl%C3%A1s-okozta-v%C3%A1ls%C3%A1ghelyzet-bevezet%C3%A9s%C3%A9r%C5%91l.pdf> [Letöltés ideje: 2021. 08. 15.]

sokkal inkább egy „kvázi kivételes állapotról” van szó, mely a rendes jogrend és a különleges jogrend között helyezkedik el.³⁸

A „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” akkor rendelhető el, ha a törvényben írt három feltétel közül legalább egy teljesül: az első két feltétel (a menekült státusz elismerését kérők száma; a tranzitzőnában tartózkodók száma) objektív, a harmadik ellenben szubjektív, jogalkalmazói mérlegelést igénylő körülmény. A következőkről van szó:

sor kerülhet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet elrendelésére, ha

„a) a Magyarországra érkező elismerést kérők száma

aa) egy hónap átlagában a napi ötszáz főt,

ab) két egymást követő hét átlagában a napi hétszázötven főt vagy

ac) egy hét átlagában a napi nyolcszáz főt meghaladja,

b) a Magyarországon a tranzitzőnában tartózkodók száma – a külföldiek ellátásában közreműködő személyeket nem számítva –

ba) egy hónap átlagában a napi ezer főt,

bb) két egymást követő hét átlagában a napi ezeröttszáz főt vagy

bc) egy hét átlagában a napi ezerhatszáz főt meghaladja”.

Mindezeket túlmenően elrendelhető a különleges jogrendi helyzet abban az esetben is,

„ha

³⁸ Mészáros Gábor (2015): Egy menekültcsomag veszélyei – Mit is jelent valójában a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet? Fundamentum 2015/2-3. pp. 107–119. Elérhető: https://epa.oszk.hu/02300/02334/00068/pdf/EPA02334_fundamentum_2015_02-03_107-119.pdf [Letöltés ideje: 2021. 06. 13.]

c) bármely olyan migrációs helyzettel összefüggő körülmény alakul ki, amely valamely település közbiztonságát, közrendjét vagy a közegészségügyet közvetlenül veszélyezteti”.³⁹

A c) pontban írt, mérlegeléshez kötött kategória – vagyis a „*bármely migrációs helyzettel összefüggő körülmény*” – értelmezéséhez a jogalkotó adott némi iránymutatást, eszerint például fennáll ez a körülmény, „*ha az adott településen vagy annak külterületén található befogadó állomáson vagy a külföldiek elhelyezését biztosító egyéb létesítményben zavargás tör ki, vagy erőszakos cselekményeket követnek el*”.⁴⁰

A válsághelyzetet a Kormány rendelettel rendelheti el, az egész országra vagy csak egyes országrészekre kiterjedő hatállyal, első körben hat hónapra, ám ha szükséges, a hosszabbítás lehetőségével.⁴¹ Az országos rendőrfőkapitány és a menekültügyi hatóság vezetője köteles folyamatosan figyelemmel kísérni, hogy az elrendelésre okot adó körülmények menet közben változnak-e; amennyiben igen, úgy javaslatot tesznek a válsághelyzet megszüntetésére.⁴²

A Kormány 2015 szeptemberében hat megyére – Bács-Kiskun, Csongrád, Baranya, Somogy, Zala és Vas – kiterjedően rendelte el a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet, majd azt, több ízben is meghosszabbítva, kiterjesztette az ország egész területére.⁴³ Az elrendelést az ekkor indokoltta, hogy Görögországban, Macedóniában, Szerbiában több tízezres nagyságrendben jelentek meg irreguláris migránsok, akikről feltételezni lehetett, hogy Nyugat-Európa felé veszik az irányt, így alappal lehetett tartani a magyarországi települések közbiztonságát, illetve közrendjét veszélyeztető

³⁹ 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról (a továbbiakban: Mjt.) 80/A. § (1) bek.

⁴⁰ Mjt. 80/A. § (1) bek.

⁴¹ Mjt. 80/A. § (4) bek.

⁴² Mjt. 80/A. (3) bek.

⁴³ 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról.

Szép Ferenc: Magyarország a tömeges méretű illegális migráció időszakában és a fizikai határzár létesítése

helyzet kialakulásától.⁴⁴ A Kormány 2016. március 9-én döntött a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről. Jelen sorok írásának idején a válsághelyzet még mindig fennáll, annak hatályát ugyanis 2022. szeptember 6-ig meghosszabbították.⁴⁵

A fizikai határzár létesítésének értékelése

A határon létesített fizikai zár nem egyedi, nem előzmények nélküli megoldás.⁴⁶ A műszaki zár eredendően egy harcászati eszköz, illetve építmény, melyet katonai céllal létesítenek, hogy „*azok hatását kihasználva az elleniséget pusztítsák, tevékenységét időlegesen megállítsák, eltereljék vagy lassítsák, ezáltal a saját csapatok számára megkönnyítsék az ellenség erőinek, eszközeinek megsemmisítését vagy időt biztosítsanak más feladatok végrehajtásához*”.⁴⁷ Mivel tehát a műszaki zárok embercsoportok mozgásának elterelésére és lassítására is alkalmas, ezért kézenfekvőnek mondható a határrendészetben történő felhasználása.

A hadtudomány a határvédelmi célú műszaki zárok egyik típusaként tárgyalja az úgynevezett nem robbanó zárat, azon belül is – külön kategóriaként – a gyalogsági zárat.⁴⁸ A gyalogság elleni zárok lehetnek hagyományos drótzárok és elektromos zárok. A drótzároknak két altípusát szokás a *katonai terminológiában* megkülönböztetni, az egyik altípusba a helyhez kötöttek, a másikba a hordozhatóak tartoznak. A tapasztalatok azt mutatják,

⁴⁴ Alapjogokért Központ: i.m.

⁴⁵ 70/2022. (III. 2.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról szóló 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet módosításáról.

⁴⁶ Bartkó Róbert: Eddig és ne tovább! – Gondolatok a határzár jogszerűségéről. Miskolci Jogi Szemle 2019/2 különszám 1. kötet. 73–82. o.

Forrás: <http://real.mtak.hu/113196/>

⁴⁷ Kovács Zoltán: A mozgásakadályozás korszerű eszközei, anyagai. Műszaki Katonai Közlöny 2018/1. szám. 280–281. o.

⁴⁸ Kovács Zoltán: i.m. 282–283. o.

hogyan a határellenőrzésben csak az egyik vagy csak a másik megoldás használata nem vezetne kielégítő eredményre, illetve ezeket a módszereket nem is lehet minden helyzetben alkalmazni, ám az egyes zártípusok a tervezésnél jó kiindulópontot jelenthetnek, és megfelelően adaptálhatók az adott ország szükségleteihez igazítva. Feltétlen előnye ezeknek a műszaki zárnak, hogy elemei gyorsan telepíthetők, és a védendő határszakasz sajátosságainak, a terepviszonyoknak, a rendelkezésre álló erőforrásoknak a figyelembevételével kombinálhatók. Szárazföldi határok esetében a gyakorlatban a határzár kerítést jelent, és nemcsak a harcászat, hanem a határvédelem terén is általánosnak mondható a használata.⁴⁹

Eklatáns példája ennek a Ceutában, valamint a Melillában álló kerítésrendszer: kezdetleges kerítést még az 1990-es években létesítettek, Ceutában 8,2 kilométer, Melillában 12 kilométer hosszán, ezeket bővítették 2000 után. Jelenleg a marokkói–spanyol határt egy hat méter magasságú, három egymással párhuzamosan futó kerítésből álló rendszer védi, melyet könnygáz szórófejű ellátott oszlopokkal, infravörös kamerákkal és számottevő élőerős jelenléttel erősítenek.⁵⁰ Bulgária az afgán, iraki, iráni, pakisztáni menekültek megfékezésére kezdett el kerítést építeni még 2014-ben;⁵¹ a három méternél is magasabb, betonoszlopokkal merevített, egymásra, illetve mélységben három oszlopban egymás elé helyezett pengés dróthengerekből álló határzárnak köszönhetően rövid időn belül hetedére esett

⁴⁹ Novák András: Az Iszlám Állam utáni migrációs válság kialakulása, migrációs hullám a Balkánon, illetve az ennek hatására felépített műszaki zárok befolyása az érkezőkre. Doktori értekezés tervezet. Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola. Budapest, 2021. 87. o.

Forrás: https://bdi.uni-obuda.hu/sites/default/files/oldal/csatolmany/ertekezestervezet_-_novak_andras.pdf

Letöltés ideje: 2021.06.13.

⁵⁰ Bak Pál – Hangácsi Ádám – Polák Attila – Szabó Márk – Veres Eszter Adrienn: Az Európát érintő fő migrációs útvonalak és a bevándorlás alakulása. Honvédelmi Szemle 2018/5. 46–63. o.

Forrás: https://honvedelem.hu/files/files/112370/hsz_2018_5_beliv_046_063.pdf

Letöltés ideje: 2021.06.13.

⁵¹ Padányi József (2015): Műszaki zár a határon. Műszaki Katonai Közlöny XXV. évfolyam, 2015. 3. szám. pp. 21–33., p. 25.

Szép Ferenc: Magyarország a tömeges méretű illegális migráció időszakában és a fizikai határzár létesítése

vissza a jogosulatlan határátlépések száma. Hasonló kerítést létesítettek valamivel korábban – 2012-ben – a görögök is a törökökkel közös szárazföldi határra.⁵² A négy méter magas építmény tizenkét és fél kilométer hosszúságú, infrakamerákkal, hőérzékelőkkel és folyamatos járőrözéssel védett. Habár a határzárral védett szakaszon minimalizálódott az illegális átlépési kísérletek száma, a tapasztalat itt is az volt, hogy az a migrációs nyomás megszüntetésére nem, csak az elterelésére alkalmas: a görögök esetében a szárazföldi útvonal lezárását követően az Égei-tengerre helyeződött át a súlypont.⁵³

Miként azt a 2015. évi CXL. törvény indokolása is kiemelte, „*az állam határainak védelmét csak egyre komolyabb létesítmények, eszközök telepítésével tudja biztosítani. E létesítmények funkciója az állam önvédelmének kiteljesítése, egyben jelzése is annak, hogy az állam az önvédelem jogával élni kíván, és ezt a jogot tiszteletben kell tartani.*”⁵⁴ Eszerint tehát a fizikai határzár létesítésének indoka „*az állam önvédelmi funkciójának kiszélesítése*”, célja pedig az illegális migráció és annak „*kísérőjelenségei, így különösen az embercsempészs elleni határozottabb fellépés*”.⁵⁵

Felmerül a kérdés, hogy ez az érvelés mennyire megalapozott: vajon a 2015-ben hazánkon keresztül menő 413 ezer irreguláris migráns ténylegesen közvetlen veszélyt jelentett az államra, átvonulásuk valóban indokoltá tette „*az állam önvédelmi funkciójának kiszélesítését*”?

A nemzetközi jog tudományának korai művelői az állami önvédelem jogát az önfenntartás jogából vezették le, az önfenntartás jogát pedig az

⁵² Novák András: Az Iszlám Állam utáni migrációs válság kialakulása, migrációs hullám a Balkánon, illetve az ennek hatására felépített műszaki záruk befolyása az érkezőkre. Doktori értekezés tervezet. Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola. Budapest, 2021.

Forrás: https://bdi.uni-obuda.hu/sites/default/files/oldal/csatolmany/ertekezestervezet_-_novak_andras.pdf

Letöltés ideje: 2021.06.13.

⁵³ Padányi József: Műszaki zár a határon. Műszaki Katonai Közlöny 2015/3. szám. 21–33. o.

⁵⁴ A 2015. évi CXL. törvény indokolása.

⁵⁵ Bartkó: i.m. 76. o.

államokat megillető legfontosabb jogként határozták meg; Vattel például azt vallotta, hogy ennek *alapján* „*az államnak joga van mindenre, ami szolgálhatja a közvetlen veszély és olyan körülmények elhárítását, melyek pusztulását okozhatják*”.⁵⁶ A klasszikus értelmezés szerint az államot az önvédelem joga – meghatározott feltételek fennállása esetén – kizárólag más államokkal szemben illeti meg. Egészen a XX. század végéig fel sem merült kérdésként, hogy a nem állami szereplőkkel szemben értelmezhető-e egyáltalán az önvédelmi jog. A helyzet a modernkori terrorizmus térnyerésével, különösképpen pedig a 2001. szeptember 11-i terrortámadással összefüggésben változott meg. Újabban a nemzetközi jogászok nagy része szerint a nemzetközi jognak lehetőséget kell biztosítania „*a nem állami szereplők elleni önvédelmi helyzet legitimitására*”.⁵⁷

Az egyértelműen leszögezhető, hogy a nemzetközi jog tudománya teljesen más értelmezésben használja az állami önvédelem kategóriáját, és tartalmazza fel az államokat arra, hogy – szuverenitásukra hivatkozással – megvédjék magukat azokkal szemben, akik a törvényeiket megkerülve, kijátszva kívánnak a területükre lépni. Ugyancsak a szuverenitásból vezeti le *a nemzetközi jog tudománya* azt is, hogy az állam – mindaddig, amíg nemzetközi kötelezettségvállalásait nem veszélyezteti – saját belátása szerint dönthet arról, hogy kiket enged be az államhatárokra belülre, és területét milyen eszközökkel védi meg az irreguláris migránsokkal szemben. Az államhatárok ellenőrzése ugyanakkor nemcsak szuverenitásból fakadó jogsultsága az államnak, de egyúttal az állampolgárai irányában fennálló kötelezettsége is.⁵⁸

⁵⁶ Emerich de Vattel: *Le droit des gens ou principes de la loi naturelle, appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains*. London, 1758. Vol. II. XVII. 332. o.

⁵⁷ Spitzer Jenő: Az önvédelem és a terrorizmus ütközete: hajlik vagy török a nemzetközi jog? *Honvédelmi Szemle* 2018/2. szám. pp. 30–41. o.
Forrás: https://honvedelem.hu/files/files/109159/hsz_2018_2_beliv_030_041.pdf
Letöltés ideje: 2021.06.28.

⁵⁸ Bartkó: i.m. 78. o.

Lényeges leszögezmem: a fentiekkel nem állítom azt, hogy az irreguláris migránsok veszélyeztetnék az állam szuverenitását. Pusztán csak azt állapíthatjuk meg a fentebb hivatkozott szövegek alapján, hogy a nemzetközi jog szerint az állam legitim módon dönthet arról, kit és milyen feltételekkel enged be vagy nem enged be az országhatárain belülre. Ennek ugyanakkor van egy nagyon lényeges korlátja: az állam ezen tevékenysége során is elegendet kell, hogy tegyen a nemzetközi szerződésekből, egyezményekből eredő kötelezettségeinek.

A tanulmányomban menekültjogi kérdések tárgyalására nem vállalkozom, azt ugyanakkor, hogy a határzár létesítését többen emberi jogi szempontokra hivatkozva kritizálták, szükségesnek ítélem megemlíteni. Alapvetően az ENSZ 1951. évi menekültügyi egyezménye (a továbbiakban: Genfi Menekültügyi Egyezmény) és annak 1967. évi jegyzőkönyve (a továbbiakban: 1967. évi Jegyzőkönyv) lehet releváns e tekintetben.⁵⁹ Az egyezmény 33. cikke fogalmazza meg a visszaküldés tilalmát, vagy más néven a non-refoulement elvet, mely kimondja, hogy tilos visszaküldeni („refouler”) a menekültet abba az országba vagy annak az országnak a határára, ahol veszély fenyegeti az életét, ahol alapvető emberi jogai és szabadsága súlyosan sérülnek.⁶⁰ A tilalom kiterjed a közvetett visszaküldés tilalmára is, vagyis az illető olyan országba sem küldhető, amelyben ki van

⁵⁹ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről.

⁶⁰ A Genfi Menekültügyi Egyezmény és Jegyzőkönyv alkalmazásában menekültnek (egyezményes vagy más elnevezéssel konvenciók menekültnek) tekintendő az a személy, aki olyan országban tartózkodik, amely nem azonos az állampolgársága vagy szokásos tartózkodási helye szerinti országgal, és megalapozottan tart attól, hogy amennyiben visszatérne hazájába, akkor üldöztetésnek lenne kitéve valamely tulajdonsága vagy személyében rejlő bármilyen ok miatt (például neme, nemzetisége, társadalmi csoporthoz tartozása miatt, meggyőződése, vallása, világnézeti meggyőződése, politikai nézetei okán). Genfi Menekültügyi Egyezmény 1. cikk (2) bek.

Az, aki az egyezményben írt feltételeknek megfelel, minden további nélkül menekültnek tekintendő, függetlenül attól, hogy valamelyik állam formálisan elismerte-e menekültnek. Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala: Kézikönyv a menekült stá-

téve a veszélynek, hogy tovább küldik abba az országba, ahol az üldöztestől, a fentebb részletezett bánásmódtól tartania kell (lánc-visszaadás).⁶¹

A Genfi Menekültügyi Egyezmény 33. cikkének 2. pontja ugyanakkor tartalmaz egy korlátozást, mely szerint a visszaküldés tilalma, illetve az ebből folyó „kedvezmény [...] nem illeti meg azt a menekültet, akiről alaposan feltehető, hogy veszélyezteti annak az országnak biztonságát, amelynek területén van vagy aki, mivel különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, veszélyt jelent az illető ország lakosságára nézve”.⁶² A visszaküldés tilalma tehát nem abszolút, a közérdekre, nemzetbiztonsági érdekre hivatkozással mentesülhetnek alóla az országok.⁶³

Bartkó Róbert szerint⁶⁴ viszont nem a 33. cikk 2. pontja jelenti a hivatkozási alapot, hanem a 31. cikk 1. pontja, mely szerint a részes állam arra vállal kötelezettséget, hogy nem sújtja büntetéssel az országba történő jogellenes belépésük vagy ott tartózkodásuk miatt azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük vagy szabadságuk veszélyeztetve volt, feltéve, hogy a hatóságoknál haladéktalanul jelentkeznek, jogellenes belépésüknek, jelenlétüknek pedig kellő indokát adják. A kulcsszó a „közvetlenség”: Magyarország a Genfi Menekültügyi Egyezmény részeseként arra vállalt kötelezettséget, hogy csak azokkal az irreguláris me-

tusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján. Átdolgozott kiadás, Genf, 1992. január. (A továbbiakban: UNHCR Kézikönyv 1992). I. fejezet 28. pont.

⁶¹ Szép Árpád: A menedékkérők hozzáférése az államterülethez. Elérhető-e az egyensúly a menedékjog és az illegális migrációval szembeni küzdelem között? Doktori értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Jog- és Államtudományi Doktori Iskola. Budapest, 2017. 18. o.

Forrás: http://real-phd.mtak.hu/693/1/Szep_A_dolgozatv_doi.pdf

Letöltés ideje: 2021.06.13.

⁶² Genfi Menekültügyi Egyezmény 33. cikk (2) bek.

⁶³ Király Zoé Adrienn: Terrorizmus és radikalizáció: a szélsőséges iszlám hitszónokok eleni fellépés lehetőségeiről. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának a non-refoulement elvhez kapcsolódó gyakorlata a nemzetbiztonsági fenyegetést jelentő személyekkel kapcsolatban. Acta Humana 2016/5. szám. 45–57. o.

⁶⁴ Bartkó: i.m. 80. o.

nekültekkel szemben nem alkalmaz büntetőjogi szankciót, akik közvetlenül érkeztek egy olyan országból, melyben az életük, szabadságuk az Egyezményben részletezett fokban veszélyeztetve volt. Márpedig – mutat rá Bartkó – hazánk elhelyezkedését, a hozzánk érkező migránsok származási országát tekintve a közvetlenség kritériuma szóba sem kerül, ilyenformán pedig nem eredményezi az Egyezmény alapján vállalt kötelezettség megsértését sem a határzár létesítése, sem a határőrizeti kerítés tiltott átlépésének pönalizálása.⁶⁵

Egy másik kérdésben is magaménak vallom Bartkó álláspontját, aki szerint abból kell kiindulni, hogy „*a határzár az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 5. § (1) bekezdés alapján gyakorlatilag magyar államterületre került lefektetésre, ezáltal a bevándorló már a kerítés elérését megelőzően – tulajdonképpen jogellenesen – belép az ország területére, a kerítésen történő áthatolással pedig technikailag ezen jogellenes tevékenységét folytatja*”.⁶⁶

Szituációs bűnmegelőzésnek vagy környezeti kriminológiának is szokás nevezni azt a neoklasszikus elméletet, mely a Beccaria-féle tett-büntetőjogot továbbfejlesztve a tett pönalizálása mellett a környezet megváltoztatásával, különféle technikai eszközök és megoldások alkalmazásával igyekszik megnehezíteni vagy egyenesen lehetetlenné tenni a bűnelkövetést. A Ronald W. Clarke (1983) amerikai kriminológus nevéhez fűződő elmélet annyiban kívül esik a kriminológia tudományán, hogy a bűnözés okait nem kutatja, az oksági vizsgálatoknak nem is tulajdonít jelentőséget, csak és kizárólag a technikai megoldásokra fókuszál.⁶⁷ Ez az elv érhető tetten az ideiglenes műszaki határzár, illetve a megerősített jogi határzár funkciójában.⁶⁸

⁶⁵ Bartkó: i.m. 80–81. o.

⁶⁶ Bartkó: i.m. 81. o.

⁶⁷ Clarke, W. Ronald: Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practical Scope. The University of Chicago Press Journal. 1983. Vol. 4. 225–256. o.

⁶⁸ Szabó László András (2018): Migráció és elrettentés. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX. 299–305. o.

Forrás: http://pecshor.hu/periodika/XIX/szabo_laszlo_andras.pdf

Letöltés ideje: 2021.06.16.

Több szerző (Ritecz, Sallai; Szabó L. A.) is felteszi a kérdést: vajon a technikai és a jogi határzár együttesen betöltik-e funkciójukat, alkalmasak-e a tömeges migráció feltartóztatására. „Az igazság, hogy nem alkalmasak. Nem is lehet ezt a célt elvárni tőlük” – mondja Szabó László András.⁶⁹ Ritecz György és Sallai János pedig 2016-os tanulmányukban ekként fogalmaznak: „tudománytalanok lennének, ha nem látnánk be, hogy a kerítés valóban megoldás, de nem az illegális migráció kezelésére, hanem annak egy adott határszakasztól, egy adott régiótól való időszakos elterelésére”.⁷⁰ A Ritecz – Sallai szerzőpáros külhoni és hazai statisztikák alapján arra a kérdésre kereste a választ, hogy a kerítés milyen hatást gyakorol a migráció alakulására. Arra a következtetésre jutottak, hogy mivel erre az időszakra az Iszlám Állam már visszaszorult, megtörtént a macedón–görög határ lezárása is, a török migrációkezelés pedig meglehetősen hatékonynak bizonyul, ezért önmagában Magyarország déli határainak fizikai lezárása nem volt alkalmas a migráció megakadályozására, szükségessé vált bizonyos jogi intézkedések megtétele, a megváltozott helyzetre adaptált jogszabályok megalkotása.⁷¹ Ez egyébként – miként arra a fentiekben már utaltam – meg is történt.

Ha a határzár szerepét vizsgáljuk – magyarázza Szabó – a szituációs bűnmegelőzés ismert jelenségével, az úgynevezett áthelyeződés, áttevődés jelenségével találjuk magunkat szemben, amikor is az elkövető valamilyen objektív ok miatt nem tudja a bűncselekményt az eredetileg eltervezett helyszínen végrehajtani, ez azonban a bűnelkövetés gondolatától nem (feltétlenül) tántorítja el, pusztán csak arra ösztönzi, hogy új színhelyet keresen a végrehajtáshoz.⁷²

⁶⁹ Szabó L. A.: i.m. pp. 303–304. o.

⁷⁰ Szabó L. A.: i.m. 303. o.; Ritecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei 2.0. Hanns Seidel Alapítvány. Budapest, 2016. 199. o.

⁷¹ Ritecz György – Sallai János (2016): i.m. 74–80. o.; Kui László: A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár továbbfejlődése, avagy a második kerítés mindent megold? Hadmérnök 2017/4. szám. 67–75. o.

⁷² Szabó L. A.: i.m. 304. o.

2. számú ábra: A határzár elhelyezkedése a magyar–szerb és a magyar–horvát határszakaszon. A szerző által szerkesztett térképes ábrázolás.

A szerb határ lezárása után a migránsáradat a horvát–magyar határ felé indult, ezt követően építették meg horvát viszonylatban is az IBH-t, így a déli zöldhatár 2015. október 16-ára került lezárásra. Valójában a rendszer gyengeségei hamar megmutatkoztak: az IBH nem más, mint egy statikus akadály, egy „óriási kiterjedésű műszaki berendezés”, mely távolról sem tekinthető áthatolhatatlannak: át lehet mászni rajta létra segítségével, alagútfeleség ásható alatta, szét lehet feszíteni, drótvágóval át lehet vágni: tudjuk jól, hogy az emberi leleményesség végtelen.⁷³ Miként arra Kui László rámutatott, ez a helyzet megváltoztatta a határőrizet módszereit és tevékenységeit is: a korábban már bevált technikai eszközöket az IBH védelmére kellett átcsoportosítani, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy a hőképfelderítő készülékekkel kellett megfigyelés alá vonni az érintett határszakaszokat, a kerítés mellett pedig folyamatos élőerős megfigyelést kellett biztosítani, a mobil egységeket szolgálati kutyákkal kiegészíteni.⁷⁴

⁷³ Kui László: i.m. 67–75. o.

⁷⁴ Kui László: i.m. 70. o.

A határzár önmagában tehát csak egy ideiglenes eredmények elérésére alkalmas eszköz, „*mivel az okokat nem szünteti meg, önmagában nem alkalmas a tömeges migráció semlegesítésére, de időt ad az államnak a jó gyakorlatok kidolgozására*”.⁷⁵

Azt, hogy a rendőrségre mindezzel összefüggésben milyen többletterhek hárultak, Kovács Gábor kimerítően feldolgozta tanulmányaiban.⁷⁶ A statisztikai adatok – emeli ki Kui László 2017-es munkájában – ugyanakkor azt mutatják, hogy „a kerítéssel és a hozzá kapcsolt jogi eszközökkel sikerült jelentős mértékben csökkenteni a Magyarország felé irányuló illegális migrációt”.⁷⁷ A kép ugyanakkor úgy teljes, ha azt is hozzátesszük: a migrációs nyomás addigra, mire a kerítés és az említett jogi eszközök elkezdték kifejteni hatásukat, már egyéb okok miatt enyhült.⁷⁸

Összegzés

Az illegális migráció súlyos biztonsági kihívást jelent, ugyanakkor számos olyan kérdés is felmerül ennek kapcsán, melynek kezelése különös érzékenységet igényel: az illegális migráció emberi jogi szempontokat is felvet, ezeket még abban az esetben sem szabad figyelmen kívül hagyni, ha egyébként az ország területére jogtalanul, hamis okmányokkal vagy éppen a

⁷⁵ Szabó L. A. (2018): i.m. 305. o.

⁷⁶ Kovács Gábor: A Magyar Rendőrség szerepvállalása hazánk határbiztonságában és a schengeni külső határok ellenőrzésében. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. 2015. 69–84. o.; Kovács Gábor: A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. 2016. 141–150. o.; Kovács Gábor: A rendőrség vezetésirányítási rendszerének sajátosságai a migrációs válsághelyzet kezelése során. In: Tálás Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Dialóg Campus Kiadó. 2017. 148. o.

⁷⁷ Kui (2017): i.m. 70. o.

⁷⁸ Ritecz György: A tömeges irreguláris migráció megszűnése, avagy tények amelyekről nem akarunk tudomást venni. In: Gaál Gyula (szerk.): A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 1589–1674. 2018. 237–243. o.

Forrás: <http://www.pecshor.hu/periodika/XX/ritecz.pdf>

Letöltés ideje: 2021.06.13.

zöldhatáron át bejutni igyekvő személyekkel van dolgunk. Érzékenységet igényel ugyanakkor a probléma kezelése amiatt is, mert az országok a szuverenitásukra hivatkozással jogosultak eldönteni, kit engednek a határaiikon át belépni, és kiket minősítenek nemkívánatos személyeknek.

Látnunk kell azt is, hogy az illegális migráció egy rendkívül komplex jelenség, melynek teljes felszámolását jelen állás szerint nem lehetséges elérni. Azokat, akik a több ezer kilométernyi, veszélyekkel teli vándorlásra vállalkoznak, leginkább a végső kétségbeesés és elkeseredettség vezérli: alappal vagy sem, de úgy érzik, személyes biztonságuk, életük kerülne veszélybe, ha szülőhazájukban maradnának. Egyet kell értenünk azokkal, akik szerint az illegális migráció elleni küzdelmet a kibocsátó országban, kontinensen kell lefolytatni.⁷⁹ Mindezzel együtt sem feledkezhetünk meg arról, hogy az illegális migráció több vonatkozásban is veszélyezteti a tranzitállamok, illetve a célállamok biztonságát: kockázatokat hordoz magában a papírokkal, rendezett státusszal nem rendelkező bevándorlók foglalkoztatása, illetve nehézségekbe ütközhet az integrációjuk, részben a többségi társadalom bizalmatlansága, részben a migránsok elzárkózó magatartása miatt.

Az illegális migráció tehát leginkább az ellenőrizhetetlensége miatt jelent komoly biztonsági kockázatot. Ugyanakkor indokolt egyfajta biztonsági kockázatnak tekinteni azt is, hogy maguk az illegális migránsok is kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek jogi helyzetük rendezetlenségéből, illetve a törvényen kívüliségükből adódóan: kapcsolatba kerülnek embercsempé-

⁷⁹ Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a magyar kormány 2017-ben elindította a nemzetközi Hungary Helps Programot. „A program alapelve, hogy a segítséget kell odavinni, ahol a baj van, nem a bajt idehozni. Ezen alapelv mentén nemcsak a válságövezetekben tapasztalható humanitárius katasztrófahelyzeteket lehet enyhíteni, hanem a migráció kiváltó okai szüntethetők meg a válságövezetekben. A Hungary Helps Program az utóbbi négy évben 250 000 ember számára tette lehetővé, hogy a biztonsági és egészségügyi veszélyeket egyaránt jelentő migráció helyett a szülőföldjükön, vagy annak közvetlen régiójában maradjanak.” 2021. 08. 26.

Forrás: <https://hungaryhelps.gov.hu/program-landing/>

Letöltés ideje: 2021.08.31.

szekkel, szervezett bűnözői csoportokkal, az illegális foglalkoztatásuk során nem élveznek munkajogi védelmet, ki vannak zárva a társadalombiztosítás, az egészségügyi ellátórendszer szolgáltatásaiból.

A tanulmányban áttekintettük, milyen jogi eszközökkel igyekezett Magyarország fellépni az illegális migráció tömegessé válása idején, és néhány statisztikai adatot megvizsgálva arra a következtetésre jutottunk, hogy a rendészeti eszközök, azon belül is a fizikai határvár létesítése az eddigiekben jobbra eredményesnek bizonyultak, amennyiben a migrációs nyomást enyhítették a magyar–szerb határszakaszon.⁸⁰

⁸⁰ Hautzinger Zoltán: A migráció dinamikája és társadalmi hatásai. Pécsi Határőr Tudományos közlemények. 2018. 297–300. o.

Forrás: <http://pecshor.hu/periodika/XX/hautzinger.pdf>

Letöltés ideje: 2021.06.13.